

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Conradi Samvelis Schvzrfleischii Opera historica politica

Schurzfleisch, Konrad Samuel

Berolini, 1599 [i.e. 1699]

XXIII. Res Sueo-Gotthicae

urn:nbn:de:bsz:31-102564

istius exemplo instituisse ordinem aurei velleris: ego sane indicia habeo ultra reges Oldenburgico sanguine oriundos initia ordinis istius quaeri non debere: sed quis ex his nominandus autor sit, dissident ab se scriptores, et convenienti ordine alibi prosequemur, contenti hic meminisse, REGEM potentissimum CHRISTIANVM V. qui post tot seculorum interiecta intervalla revocat optimos ritus, vigoremque studiis pristinum reddit, regnumque suum tranquillum praestat et felix, condidisse novo nuper auspicio Ordinem, DANI FRATRIS cognomento celebratum, cuius ut primordia egregia fuerant, ita faustissima incrementa et successus tanto nomine dignos optamus.

§. VI. Nunc tandem ut variaverit regni huius fortuna, et res, quae raro eadem sunt, neque semper procedunt ex voto, praecipites iverint interitum: tum quomodo restituta benigniore auspicio fuerint, ac magnitudine imperii et fide subiectorum populorum etiamnum firmentur ac adolefcant, scribendum opportune esset, nisi scirem id futurum instituto longius, et iusto volumine alias explicandum. Itaque hic usu optimum iudicio et officio meo conveniens omnino, suscipere vota pro CHRISTIANO V. eo REGE, cuius et multae cum Domo Saxonica necessitudines sunt, et de laudibus fama omnium sic consentiens, ut propter aequum imperium maximus, propter tranquillam administrationem felicissimus appellari suo iure debeat, et referri in exemplum posteris, praesertim quod in hoc temporum motu rerumque incredibili perturbatione studia pacis sectetur ipse et servet.

XXIII. RES SUEO-GOTTHICAE.

Sveonum, et qui iuxta hos eiusdem originis (a) sub uno Martio regno Scolunt, Gothorum acta bellaque referam, et quibus artibus creverint utriusque ac floruerint, tum quae disciplina, quae gloria domi militiaeque fuerint, memorabo.

(a) Svedi velut septentrionis sui Aborigines et domestici imperii tenaces ab se Gothos Cimbroscque effuderunt, Goldast. de reg. Boh. l. 1. c. 5. p. 7. Quod ex Crantzii Suecia l. 1. c. 1. et annalibus Gothilandicis hausit, unde constat, Svedos se olim fere patriis sedibus continuisse, Gothos autem longis a septentrione itineribus profectos, vehementi et repentino impetu in Romani imperii fines penetrasse, Hinc Paulus Iovius l. 1. Hist. sui temp. Gothiam affirmat Romanorum malo clariorem, quam Suediam. Pulchre Crantzius, Sueciae, inquit, domi et vicinis in locis nomen praevulsit: foris autem et in longinqua militia, Gothorum gloria sublimioribus longe titulis inclaruit. Vnam utriusque gentis originem indicat David Chytraeus in Svec. p. 13. et ex eo Mattb. Lungvizi de Gust. Adolphi adventu in Germ. p. 25. Di-

secundum a Iodoco Ludovico Decio, qui Gothis tribuit origines Sarmaticas, l. 1. edit, Pistorian. Multo rectius sentit Iohannes Matthias a Suedetis in lib. de orig. Bohemorum, cui plurima debet Melchior Goldastus in commentar. de Boh. regn. Iohannes Janus Swaning. olim Cimbro appellatos esse approbat, interv. 2. iudicium Cimbriae p. 11. Huic subscribit Olauus VVormius in monumentis Runicis p. 28. Contra quam nos Danos Cimbrasque a Gothis secernimus, licet non inficias eamus, utrosque ab ultimis Germanorum esse oriundos, et finitimas saepe sedes tenuisse. Plane sicut Langobardi, et alii multi, origine sunt Germani, et separatam tamen a Gothia constituunt populum separatamque gentem. Henricus Spelmannus, antiquus Getas Iutasque dictos, asserit: nec dissentit Io. Matth. a Suedetis, et utrosque sequitur Ruggerus Hermannides descri. Suec. p. 15. Conf. Io. Nic. Strelovius in Chron. Gothiland. A. 1637. ed. ac novissime Ioh. Loecenius in Antiq. Sveo Goth. Iod. Lud. Decius etiam nominis huius ambitu Dacos Vandolosque comprehendit, l. cit. Sed is plus saepe, quam decet, liberalis est. Ex Veteribus Gothicas res illustrarunt Iordanes, Episcopus Ravennas, quem iure commendat Krantzius, Isidorus Hispalensis, cuius extat Chronicon Gothorum, cura Fr. Lindenbrogii vulgatum, Procopius Caesariensis, quem laudat Decius. Nec nunquid addam de Paulo Orosio, Guidone Ravennate, Flavio Blondo, et his ac horum similibus. Ex recentioribus nomine Iohannem, Magnum, Vpsaliae Praesulem, qui odio instauratae per Gustavum I. religionis se ex Svedia proripuit, secumque Romam attulit praecipua Svedicarum rerum monumenta, Io. Loecenius Hist. Suec. l. 6. p. 258. Lungvitz, de Archiep. reg. Sued. p. 94. Is ob laudem historiae magno numero est, et in rebus ultimae antiquitatis evolvendus cum delectu, praesertim cum Annii Berosum, et similes allegat. Fratrem habuit Olauum Magnum, et eruditione secundum sibi, et, quod Augustini Mascardi iudicium est, incerta saepe ac fidem excedentia pro certis affirmantem. Opus alioqui satis forma et stylo luculentum est, atque superiori seculo editum Romae, et nuper A. 1617. novo redditum praelo: Olai Magni breviarum altera vice Lugduni Batavorum A. 1952. sat nitidis excusum typis est.

§. II. Horum ab ultimis, quoad respicere possum, temporibus, magna virtutis (b) prudentiaeque opinio, ac prope incredibilis augendi imperii cura fuit. Otium, quod corrumpere animos solet, exosi, virorum implere munus et facere imperia, et evertere optaverent. (c)

(b) Testis est Isidorus in Chron. Gothorum, Gothos tantam rei bellicae famam adeptos, ut vitaverit Alexander, pertinuerit Pyrrhus, exhorruerit Caesar. Iordanes de rebus Geticis p. 86. comprobat, sapientiae studiis vicisse omnes barbaros, et cultu plane Graecorum similes fuisse: quod adeo documento est, manu perinde ac ingenia valuisse, et praesentes ad particula animos et egregia consilia attulisse. Inprimis veterum sermone celebrantur carmina Gothica, quorum meminit dicto lo-

co Iornandes, et literis Runicis composita recitant rerum septentrionalium scriptores, Saxo Sialandicus (vulgo Grammaticus) et Olaus Magnus, ac post hos Olaus VVormius in monum. Run. et Matthaeus Lungvv. de reg. Sved. Sed reperias apud hos, quos desideres ad argumenta historiae certae. Non secus, atque apud Germanos, quos multis fidei laudibus onerant, cum veris acquiescere debuissent. Nec vero praeterierimus, Svedos etiam quandoque sedibus suis egressos, regnum apud exteros condidisse, ac Svecorum nomine venisse aevo Iornandu, qui p. 125. de rebus Geticis commemorat, Riciarium Svecorum (id est, Svedorum) regem, Theodorici Gotborum regis cognatum, et ut plane loquar, ab una stirpe et gente oriundum fuisse. Assentiuntur ex doctis Reinerus Reineccius, Franciscus Guillimannus, Iohannes Stumpsius, viri insignis iudicii atque accuratissimi: cumque his ferme omnes rerum Svecicarum conditores Peterm. Etterlinus, Felix Faber, et Martinus Crusius.

(c) Id liquet ex tot migrationibus Ostro- et VVestrogottborum, sive ut alii scribunt, VVisegotthorum, quae nomina perperam interpretatur Gotfridus Viterb. Chron. part. XVI. At eo melius Monachus Nuss. in M. Chron. Belg. p. 11.

§. III. Romanorum iidem saepe, si vetustissimos repeto, amici, interdum hostes, Germanorum fratres et propinqui, (d) ex Scandina via (e) velut communi gentium nostrarum sede exiverunt.

(d) Hoc non ambigua fide traditur, et vel ipsius Gustavi Magni confessione sustinetur, qui A. huius seculi supra millesimum sexcentimum septimo et vigesimo, 12. Nov. Germanis, qui tunc inter retinendae religionis spem, et amittendae metum versabantur, copiam faciebat redeundi ad pristinas antiquasque sedes, et communi Svedorum Gotborumque utendi iure. Ac has, credo, literas innuit doctissimus Goldastus, dum Germanos ad repetenda Aboriginum loca a Gustavo Adolpho invitatos accitosque, ex dignitate Veteris memoriae scribit l. 2. c. 5. de Bob. reg. Praeclare in hanc rem Crantzius retulit, Gothos Cimbroque de magnae Germaniae finibus, quasi examina, egressos fuisse, l. 1. Svec. cap. 1. Multis ante Crantzius seculis Iornandes, sive ut alii signant, Iordanes literis mandavit, Scantiziam (quam nos Scandiam, seu paulum producto nomine Scandinaviam appellamus) quasi officinam gentium, aut, uti idem loquitur, velut vaginam nationum ab se emississe Gothos, de reb. Get. pag. 38. cuius situs pingitur, apud Strabon. rer. Geog. p. 327. et Ptolomaeum in Germania magna, tab. IV. et Schonland. Tab. XIII. inde exisse in Scythiam produnt: Iodocus VVillichius in Chron. Tac. Germ. p. 416. Quod recordari debuisset Monachus Nussensis, qui ignorato migrationis discrimine Scandiam Scythiae insulam vocat, M. Chr. Belg. p. 11. Longe aliud cognoscere licebat ex Iornande, sec. VI. scriptore. Albertus Crantzius nimis animi est, cum negat, in Scythiam discessisse, quod tamen ait Iornandes. Quamquam commoda

da forte interpretatione iuvare possit Monachus Nussiensis, si Scythia non quævis, sed Gothica, sive Teutonica, intelligatur. Eo conf. Rodericus Sanctius et reliqui scriptores Hispaniae illustratae, qui et erudite et diligenter admodum investigant res Gothicas, accepta VVestrogothicae migrationis occasione. Sed revertamur ad Germaniam magnam, longe porrectam ultra Albim, et Gothorum Svedorumque fines olim complexam, quod ex Plinio Tacitoque evincere in proclivi est. Vid. Petrus Bertius com. rer. Germ. l. 1. p. 179. Nic. Reusnerus de Urb. Imp. p. 8. Ut recte iuxta et eleganter Augustus Buchnerus Svedos in Teutonice originis partem, et unius linguae commercium adsciscat. Orat. Paneg. II. ob Victor. Lips. De Origine reddidimus paulo ante: consentiuntque in Tacitum animadversores, Scythas Europaeos (id est, Gothos Svedosque) a Germanis non esse excludendos. Iod. VVillich. l. supra cit. Quod ad eadem linguae elementa communemque sermonis contextum pertinet, graviter affirmat Rodericus Toletanus, Teutoniæ, Svediamque unam habere linguam, idiomatibus tantum distinctam. Consentit Procopius scriptor Iustiniani aequalis et perspectivæ gravitatis fideique l. 1. Vandal. Nempe adeo una opera et Teutonum laudes, et tot Svedorum Gothorumque triumphos enumeramus. De terrarum, in quibus confederunt, ambitu addendum censeo, aliis finibus olim, aliis nunc descriptam discretamque Germaniam esse. Dehinc multam diversa existimari oportere, iudem Germaniæ Magnæ limitibus includi, et eodem imperio regi. Nam extra controversiam est, in veteri Germania magna diversas a ceteris Gothorum Svedorumque respublicas fuisse. Propterea Suedi nec a Romanis, nec a Romano-Francis Teutoniceque Imperatoribus unquam rodacti sunt ad unius imperii leges. Augustus circumvecta ad Cimbrorum promontorium classe, non occupati, sed navigati saltem Oceani famam accepit. Vid. post Plinium Petrus Bertius l. c. p. 89. Carolus M. in finibus Cimbrorum Danorumque hæsit, ad Svedos non pervenit. Sive propter inopiam rei navalis, sive ob metum Nordmannorum, ferocissimæ, et facile ad arma irritandæ gentis, cuius et robur et portio Suedi erant, autore Adamo Bremense H. E. l. II. cap. IX. Quin et hac notione aliquando distinguuntur Suedi a Danis, ut colligo ex Abb. Stad. ad A. 948. Simul et hinc ostendo, Daniæ Ottoni M. factam esse vestigalem, non Svediam. Andreas Severinus Velleius in Not. ad Bremensem l. 1. cap. 48. non Danos Aborigines, sed Frisæ Nordmannos, qui ad faciendam piraticam enavigaverant, isto loco cupit denotatos. Sed ea interpretatio manifesta falsi est, et vel ex solo Abbate nostro eius contrarium indicatur. Loquitur enim Abbas tam evidenter, ut vel tædium moveat aliena explicatio Velleii. Haroldus, inquit, Ottoni subiicitur, regnumque ab eo suscipiens, Christianitatem in Dania recipere spopondit, et ut Otto S. Blasianus cap. 28. tradit sub homine, quod hodie homagium dicunt. conf. Abb. A. 1163. Atqui Haroldus non Frisæ regulus, sed Daniæ Rex erat: præterea regnum suscipiebat ab Ottone, suscipiebat autem parendi, id est, tributaria ac postea

bent.

beneficiaria lege. Quod de Suedia nullo probari exemplo, nulla asserti ratione potest. Ea ex causa Gustavus M. permolesto tulit sibi in literis a Caesare Ferdinando II. redditis adscribi titulum nostri Principis, eo quod in se ac Suediam Caesaris nil iuris, nil imperii haberent: quandoquidem a Deo summae rerum impositus esset, nec ab alio penderet, prater Deum. Verba in hanc formam concepta sunt. Derenthalben dann wir auch die Schreiben der Käys. May. in welchen/ und deren Uberschrift/ J. May. Vns. (vnsern Fürsten) genennet/ vnd gleichsam/ als wann wir Ihme mit Vnterthänigkeit verpflichtet weren/ angeredet/ newolicher Zeit in keine Wege haben annehmen/ oder zulassen können/ sintemahl wir auch nicht einen Erdschollen oder Fusses breit von der Käys. May. besitzen/ sondern was wir in vnserm Reich inn haben/ das haben wir alles Gott/ und dem Schwerd/ und vnser gerechtster Sach/ durch die bißhero mit Göttlicher Gnad geführte Krieg/ und erhaltene Victorien zuzuschreiben: *Epist. 13, Octob. A. 1630. Stralsundio ad Senatum Electorum missa. Significanter scriptum Was wir in vnserm Reich: nam longe aliter comparatum est cum principatibus ac ditionibus in ambitu imperii Germanici sitis, de quibus publica pacis Osnabrugensis formula cautum est. Instr. pac. art. 10. §. Tertio imperator. Summatim, Caroli M. Ottonique M. expeditionum limes mare Balticum fuit: ulterius nulla nostrorum arma proferri potuerunt. Plinius l. 2, cap. 13. suo tempore magnitudinem Scandinaviae tantam esse scribit, ut nondum penitus explorata fuerit. Solinus cap. 29. assentitur. Non capio hic, quod Rutgerus Hermannides allegat, qui Solino contra Solinum adscripsit contrariam opinionem, descript. Spec. p. 11. et 12. Multo rectius Io. Magnus praefat. Hist. cap. 1. reddidit de Solini mente. Eidem et Baltbiae cognomen inditum fuisse, affirmant veteres, et ita forte constat origo Germaniae Cis-Baltbianae.*

§. IV. Qvanquam auctores habeo, in Gothilandia (e) confedisse paulum, et inde, ut ausu impetuque promti erant, egressos, rupisse imperii limites, et cohortes legionesque suas deduxisse fere per universum orbem terrarum. Sed haec atque talia iactantur in vulgus, et nullum nisi a scribendi audacia subsidium habent. Haud enim est, ut credam, tam exiguum spatio infulam capere potuisse tantam gentem, in cuius nomen atque imperium tot terrae gentesque coaluerunt.

(e) *Notat Upsalensis Praeful Volaterranum, quod ex Ablabio, qui fidelissime res Gothicas composuit, cuiusque historiae multum tulit acceptum Iornandes, eruat huius sententiae rationes, ut quae ludibrium apud suos, contemptum apud externos mereatur. Quum non quidem rationes in promptu sint, cur negetur, inditum Gothilandiae, sive ut Saxo Sialand. scripsit, Gutlandiae a Gothis nomen, digresso prius in vicina populo, quam ad longinqua profisceretur, Crantzius l. 1. Svec. c. 3. rationes vero magno contra numero adferri possint, cur negari penitus debeat, Gotbi-*

landiam, quam Gotbiscantiziam extulit Praesul Ravennas, tam ab stirpe sua diffusum Gothorum genus per angustis suis finibus nequicquam continuisse. Eo vid. Iornand. de reb. Get. p. 83. Crantzius in Hist. Svec. l. c. 2. Iohannes Magnus l. 1. c. 7. Gotb. Sveonumque Hist. conf. Rodericus Toletanus, Rodericus Sanctius: ex nostris, licet decoro historico dispar, Matthaeus Lungvitzius. Piget hic recensere controversias Veteres de Gotbilandiae iure, quod dudum Svedi Danicique Scriptores retulerunt in suis annales. Adiacet Ostrogotthiae litoribus, ut situs et tabulae monstrant: Ostrogotthia autem in Svedorum ditione est, et hinc pro Orogotthiae accessione habent Sveones et superiori tempore recuperatam possident denuo. Conf. Io. Loccenius Sved. p. 238. 244. Inprimis Olaus Magnus sept. Hist. epis. l. 2. cap. 22. et lib. 17. cap. 1. Rugerus Hermannides de script. Sved. p. 417. Sed non refert nostra, ut haec et horum similia disceptemus.

§. V. Haud mediocriter hic solliciti sunt multi, et simul intenti in tot susceptarum migrationum causas; praecipue perquirendum existimant, quid fuerit, quod olim has gentes accenderet ad tam longinqua itinera, et tot ac tam impeditas difficilesque vias ineundas. Ego, si quod in animo est, referre ingredior persuasum habeo, insignem quendam et ferme quiescendi nescium vigorem, (f) quo duce atque instinctore nil factu arduum, aut invium erat, excitasse hos mentibus impetus et studium migrandi. Hinc et ultionis (g) saepe amor, et ostendendae apud externos virtutis (h) cupido animos inceserunt. Forte etiam quandoque tenuis res (i) et necessitas, et familiarum multis modis diffusarum auctarumque incrementa (k) effecerunt, ut recederent ab suis finibus, et alienos occuparent, alienarum opum causa.

(f) Inest quaedam in animis Septentrionalium vis, qua cientur ipsi, ut quietem atque otium non ferant, sed concitentur facile et gaudeant motu; exemplo sunt Vandali, Heruli, Langobardi, Svevi, Cimbri, et qui Septentrionem colunt omnes, inprimis Gotbi Svionesque ex Scandia et Germania magna, quam sic notione historica dicimus; effusi. Nec semel, et iugentur Iohannes Magnus affirmat, Gotbos bellico ardore concitatos, terras reliquisse vacuas, et processisse in Scythiarum regiones. H. l. 1. cap. 22. Cuius rei causas naturales docte eruit Medicus Hafniensis Th. Bartholinus.

(g) Paulus Iov. H. l. 1. p. mib. 2. recenset Gotbos totius orbis iniurias ulcisci velle visos esse Io. Magnus Hist. l. 1. cap. 14. inter praecipuas Gothicæ migrationis causas refert vindictam hostium.

(h) Iterum multa asseveratione tradit Io. Magnus Gotbos, quantum viribus possent, experiri voluisse, ibidem. Pereleganter scribit Erycius Puteanus, ostendisse Gotbos, rerum dominos posse debellari, Hist. Insubr. l. 1. p. mib. 8. Et licet colligere
ex Ior-

ex Iornande, tantum tribuisse bellicae gloriae, ut Deum bellorum apud se genitum dicerent, de reb. Get. p. 86.

(i) Quod minime ducimus Gothi crimini dandum, multo minus Gotthiae Aboriginum patriae imputandum, cuius inopiam allegant multi ex causa naturalis regni huius sterilitatis, quod recte refellit Io. Magnus allegato loco. Nec tamen diffitebor, Gothos ab suis Aboriginibus egressos eo rediisse paupertatis, ut prope victus cultusque defecerit, quod confirmare innumerato est ex Iornand. de reb. Get. pag. 138. collat. cum 167.

(k) Subscribit sententiae Olavi M. in ep. dedicat. historiae Johannis fratris ad Ericum electum Svediae et Gotthiae regem, quum prodit Gothos nimium auctos, seu quo ipse utitur stylo, ob nimiam multiplicationem, novas sedes quaesituras sobolem emisisse. Eratque id prisca moris, et gloriae plenum cum apud Graecos, tum apud alios quosvis populos. Dionys. Halicarnass. l. cap. 16. Simile exemplum habet Iustinus XXXIV. IV. 1. conf. G. Hornius H. imp. p. 35.

§. VI. Postea vero, quam migraverunt nostri, et varium nomen (l) et fortunam saepe diversam (m) sortitos accepimus. Sed erigebat fortitudo animos, et manu alioqui promptos magis acuebat, nec tam opes semper et regna, quam expeditionum gloria in oculis erat. Sviones industriam exercere domi, et procreare Coloniae sobolem contenti, Aboriginum sedes imperiumque tuebantur. (n) Gothi apud externos pugnare avidi, sedibus exciti suis armorum auspicia sequebantur. (o) Rugorum Venedorumque campos brevi tempore infederunt. Inde longius profecti Scythiam (p) cultu vacuam, et coelo situque asperam adierunt, nil divitias, propter quas sui subinde obliviscerentur mortales, nil pingve Pomeraniae Sarmatiaeque solum, quod deiicere vigentes spiritus, et langvorem conciliare animis poterat, aestimantes. Vnum tandem inter tot pericula laboresque maximos praesenti gentis fortunae sufficiebat, occupasse Maeotidis paludes. (q)

(l) Nunc Getas, nunc Gepidas, suscepta migratione, vocatos memini. De illis vid. Iornandes, Cranzius, Io. Matthias a Sudetis praedictis locis: De his Io. Magnus Hist. l. c. 15. quos qui numerant in Slavia, et horum parte, Valachis, in neque origines, neque migrationes gentium recte sciunt, et si sciunt, haud vere interpretantur. Vid. Iornandes de reb. Get. p. 98. Nihil secius existimo de vocabulo Scythiarum, quod non attulerunt Gothi, sed acceperunt. At hoc vid. infra. Sed et saepe variavit usus pronunciandi Gotthorum nominis, tametsi idem genus erat et origo communis. Memorat Carolus Sigonius l. 1. de imp. occid. pag. 12. et, quod opinor, ex eo Petrus Berticus com. rer. Germ. p. 73. Vittungos, seu VVisegotthos, et qui ex horum posteritate oriundi erant, Grutungos et Tervingos: De Ostrogot-

(t) Nominamus Iornandem de reb. Get. p. 107. Paulum Diaconum, qui comprobat, Romanos, ne primum quidem impetum Gothorum sustinuisse p. m. 348. Conf. Euseb. in Chron. p. 187. et Orosius lib. 7. p. 597. qui bellum lacrymabile ex parte Romanorum vocant: causa belli traditur penuria, autoribus, quos modo laudavimus, Iornande, Eusebio, et Adone Viennense in Chron. p. 146. Afferit Ol. Magn. epit. lib. 2. cap. 23. Gothos hos, qui foris militassent, Vrsae imaginem in signis incisam gestavisse, eoque indicio, bellatricem Gothiam, et viris armisque validam ostendere voluisse.

(u) Thraciam, Daciamque obtinuisse, satis fuit. Conf. Iornand. p. 107. Ab hoc tempore Romanorum foederati, Regibus Fridigerno et Athanarico, martii ipsi cum Martio populo, pacis societate coaluerunt, p. 108. donec Alarius Italiam non dominatus, sed praedae causa ingrederetur, pag. 110. Thomas Bozius dum agnoscit antiqua haec Reipublicae Romanae vulnera, simul aestimat Gothorum moderationem, ut qui aris templisque pepercissent, et in bello etiam belli iuris observantes fuissent: De Ital. stat. p. 222. et I. Iornandes, Socrates l. 9. cap. 9. Conf. Paulus Orosius l. 7. cap. 39. et August. de C. D. in eandem sententiam: nec dubitat porro Bozius confirmare, plus sanguinis bello civili Caesaris, et Sullae, quam Gotthico profusum esse, p. 398. lib. alleg. Atque id hausit ex Paulo Diacono, qui refert quidem subiecto aedibus igni foedasse Romam, sed Iornandes p. 110. nil de incendio memorat, forte quia leve, et ut Diaconus tradit, aliquantarum aedium incendium fuit. Sed multum id distare ab incendio Iulii Caesaris constat, ibid. p. 356. Nec tamen idem omnium Gothiae regnum ingenium fuit. Successor enim Alarici Ataulphus, de quo est apud Iornand. pag. 56. obliterare prorsus Romanorum nomen, et pro Romania Gothiam appellare, animum induxit, Oros. l. 7. cap. 43.

(x) Velut digito monstramus repetitam Gothorum migrationem, qua Hispaniam, caecis inde Vandalis, impleverunt, Machi. v. lib. de migrat. pop. lo. Matth. a Sudetis, et cuius nunc praecipue testimonium valet, Paulus Diaconus, qui ascensu Pyrenaeis iugis, Hispanias invasisse, affirmat, p. mib. 268. Praecipue videatur Isidorus Hispalens. in Chron. VV. segot. Comprobat Iornandes p. 114. de reb. Get. Gothos adeo saevisse in Vandalos, ut, si fortuna coeptis affuisset, prorsus apparuerit, ipsos in Africam persequi voluisse.

§. IX. Refert nostra hic, ut explicemus numerum modumque expeditionum a Gothis susceptarum, earum maxime, quas fama et fortuna insigniores fecerunt. (y) Primus, a quo auspiciati historiam sumus, ad Vistulam exitus orientales, occidentalesque Gothos armorum atque itineris societate copulavit. Ab eo tempore et amplior rerum gerendarum occasio, et multo maior migrandi ardor fuit. (z) Vistulae ambitum emensis, Danubius (aa) restabat, dignum novi belli praemium, propter quod tam longos terra-

terrarum tractus regionesque maxime diffitas peragrassent. Quo rerum statu vix erat, qui Gothorum impetum sustinere, quum vel iam in ipso imperii Romani aditu pugnaturi starent, Caesaresque (bb) rerum dominos adorirentur armis, qui cum et perhorrescerent adventum, et clades ominentur sibi, donis foederibusque Martium a Septentrione populorum placaverunt. Si tamen resisterent hi, et ad reprimendam transiti limitis audaciam confererent pugnas, Gothi ira doloreque excitati, et velut ulturi iniurias, (cc) neque magis copiis, quam animis aucti dimicarunt. Si ferro fecissent iter, non casu, sed consilio alii in alias terras processerunt, quidam sedes occiduas, coeteri, quas monstrat oriens, elegerunt. (dd) Suiones interea ut dignitatem servabant domi, ita per Gothos, velut propagines suae stirpis famam atque decus longe maximum ad externos protulerunt. (ee)

(y) Vnum olim apud Gothos antiquitatis genus, Gothica carmina, Ablatio Iornandique celebrata, et temere a Ph. Cluverio vocata in dubium, memorant insignem hunc egressum, provocantque ad ea indigenae et exteri, consentiunt scriptores antiqui, accedunt veteres descriptiones locorum: et si vel maxime historia non attingit spatium hoc, nec ad vetustissima retro Gothorum carmina facile ascendit: suppetunt tamen argumenta alia, ex comparatione operum prisci que Gothici moris eruenda. Vt iusto audacior sit Antonius Bonfinius, qui rer. Vng. Decad. 1. l. 2. asserit, Iornandem undique, ut ipse ait, mendicare coniecturas verisimiles in honorem patriae gentis, negatque insuper ex Scandia egressos esse Gothos, p. 33. et 35. Edit. Basil. Vid. Olaus Magnus, elegans rerum Septentrionalium Scriptor, et, quamquam Augustino Mascardi dissentiente, Conringio impense laudatus adest. Helmstad. p. 6. Quod saepe evenire usu, neminem fugit, et tale quid in historia Germanica ostendere, in expedito est. Constatque hos de priscis Germanorum Bardis, teste Amm. Marcellino l. XV. collat. cum Tac. de mor. German. et de vetustissimis Celtis ex Athenaei lib. 6. Reinecc. ad Henr. Rantzov. inscript. Abb. Stadens. Non hic possum, quin exclamem, cum Iohanne M. l. 6. hist. cap. 15. Si Gothis aequè doctus scriptor accidisset, quemadmodum Romanis, multa utique aliter de sua gente tradidisset, atque haecenus Romani, qui multa tradiderunt infra laudem Gothicae gentis. Interea vid. Coring. in allegato libro de situ Helmstadii percurioso conscripto, p. 2. Atque et hic discedo ab iis, qui Germaniae magnae praecipuam partem, unde Gothi exiverunt, anon Germanis antiquitus habitatam credunt.

(2) Nempe Gothi, quotquot emigraverunt, nec stabiles sedes, nec eadem potentiae suae domicilia habuerunt. Contra quam cum indigenis comparatum fuit, quorum et fixa et antiqua regia fuit SACRA, Ol. Magn. l. 2. c. 18. Conf. Andr. Velleius ad Adamum Bremens. H. E. l. 1, c. 50. qui exemplo Adami de reg. Dan. Scaranen extulit.

Sed

Sed nostri illi modo cis Baltiam, ut cum medio aevo loqui liceat, modo cū Viadrum, Vistulamque et Danubium constiterunt: modo a Donastro (ita Iornandes Borysbenem vocat) ad Tanaim, modo ultra progressi, in Romani imperii provincias irruerunt. In Chautorum pariter et Hermundorum venisse terras, indicia extant: de illis probat Conring. de situ Helmstad. p. 57. De his, post VVolfgangum Lazium, celebrem alioqui magis, quam veracem veterum migrationum scriptorem, Rutgerus Hermannides descript. Svec. p. 16. Ut recte dixerit Augustissimus Imp. Carolus V. **OMNEM FERME EVROPAE NOBILITATEM EX SCANDIA GOTHIAQUE DERIVARI.** Cuius sententiae, licet paulo aliis verbis conceptae, meminit Rutg. Hermannides p. 416. Propter hanc causam Iornandes Gothici sanguinis Nobilitatem significanter expressit, de reb. Get. p. 126.

(aa) Si quaeras, cur Danubium traiecerint, existimabo, Romanorum, qui stipendia subtraxerant, avaritia inductos fuisse. Ant. Bonf. Dec. 1. lib. 2. pag. 35. Sin quaerere pertendas ubi traiecto fluvio aliquantum subsisterint, cum Iornande Moesiam et Thraciam nominabo, de reb. Get. p. 95. Etiam propter Hunnorum impetum transisse, tradit Paulus Orosius l. 7. cap. 33. Atque hinc accepit Antonius Bonfinius occasionem sic laudandi Hunnos, ut plurimum detrabat Gothis. Sed qui Iornandem evolverit, de rebus Get. p. 136. et 112. edit. Lindenbrog. credo, concedet, Hunnos in comparatione Gothorum inglorios, et meticulosos fuisse. Sed interim dabo, fortunam, ut versabilis in bello est, obstitisse quandoque Gothis, ut revera imperante Valente principio obstiit; non committam, ut propterea aliquid Gothorum gloriae praeter meritum decedat. Quin et Hunni forsitan Gothorum opera superant: quandoquidem constat, Ostrogothos aliquandiu paruisse Hunnis: Iornand. de reb. Get. p. 114. Contra VVestrogothi semper sui similes, nec foedere unquam neque obsequio devinciri Hunnis volebant. Io. Magnus l. 6. cap. 17. Et si fortasse superari fortuna poterant, animos tamen despondere non poterant, lib. eod. cap. 17. Inde apparet ambitio Romanorum, praesertim Constantinopolitanorum, qui GOTHICI titulum sibi per manus tradiderunt, si vel maxime nec vidissent Gothos, nec vicissent. Quod confirmabo ex Manuella Imp. Constantinop. edito, ex Graeco in Latinum converso ad hunc modum. Manuel in Christo fidelis Rex, porphyrogenetus (purpurigena) Romanorum Imperator, pietate praestantissimus, semper venerandus, Augustus, Isauricus, Cilicicus, Armeniacus, Dalmaticus, Vncricus, Bosenticus, Crabaticus, Lazicus, Ibericus, Bulgarius, Servicus, Zebicus, Chazaricus, GOTHICVS, qui gubernatur ab DEO, haec res Coronae Magnae Constantini, et animo colens omnia iura ipsius. Conf. Ioach. Camerar. ad Niceph. Constantinop. p. 230.

(bb) Vid. Chronica Gutbilandorum a Strelonio edita, sed de quibus notare operae pretium est, pleraque nomina allegari perperam, quaedam inferi nullo expli-

exploratae historiae argumento. Conf. praecipue scriptores vergentis mediiqve aevi, et post hos, recentiores; ex indigenis Io. Magnus, inter externos Ant. Bonfinius iam saepe nominatus. Inprimis hic memorandus Theodericus est, qui quod alii Gothorum Reges destinaverant, implevit demum, et Gothos Romanosque coniunxit sub uno capite, sub uno iure. Extat eius numus cupreus in hanc rem cum inscriptione, D. N. regni eius Gotho-Romani documentum. Conf. Iorn. de reb. Get. p. 141. Effigiem cerno insigniter Capillati argumentum, quo forsitan refertur quod Iornand. predidit, Dicenem Gothis Capillatorum cognomen fecisse.

(cc) Sive ob vivax ingenium, quod laudat Iornand. p. 99. sive quod otium displiceret, ut iam praediximus, sive quod regere, quam regi mallet: de VVestrogottis id supra traditum, et de Ostrogottis monet Iornand. p. 129. sive quod fastum vicinarum gentium ferre non possent. Hinc veluti Symbola ipsorum fuit. NORVNT GOTHI CONFLIGERE CVM SVPERBIS: ap. eund. p. 117. Vt rionis saepe tanta vehementia fuisse proditur, ut velut insperatum fulmen ruerent percellerentque, ibid. p. 99. Nempe hi sunt illi Gothi, sub quorum dextra Vandalus saepe iacuit, stetitque sub pretio Marcomannus. Conf. scriptor rer. Get. p. mib. 97. et ex eo Goldast. de reg. Boh. l. 1. cap. 8. p. 66. Interdum enim hos amicos sociosque, aliquando hostes habuerunt. Nec Gothi modo, sed etiam Sveones, inprimis X. seculo virtutem suam in Saxonia probarunt, Abb. Stadenf. ad A. 988. Abeant ergo scriptores novi, abeant, inquam, qui praeter historiae fidem affirmant, hoc primum XVII. sec. eluxisse Svedos, et pervenisse ad fastigium Martiae virtutis.

(dd) Adducimus Iornandem de reb. Get. p. 95. 105. et 129. Iosephus Scaliger dispecit Gothos in maiores et minores: illos primo, hos longo post intervallo Scandinaviam reliquisse confirmat. Maiores iterum dividit in Ostrogottos, qui Italiam, et VVestrogottos, qui Septimaniam Narbonensem, et postea Hispaniam incoluerunt. Can. Isagog. l. 3. p. m. b. 338. Nil desidero in hac divisione, si Gothi prius in Aborigines, seu indigenas, et ab his ortos emissosque divisi fuissent. Alioqui de Minoribus porro memorat Scaliger, hodie posteritatis ipsorum vestigia cerni in Taurica Chersoneso. Assentitur Bubequius, vir ingenio perinde, ac prudentia celebratus, 4. epist. Turc. qui Getas eo migrasse quondam, non ex vano suspicatur, et vocabula ibidem nostris convenientia, allegat. Non facimus cum Chr. Ad. Ruperto, qui negat, has veterum Gothorum reliquias ex Scandinavia venisse Tauricam Chersonesum, in obs. ad Christ. Besold. Synops. Multo aliud ex Socrate, Procopio et Iornande facillime evinciamus.

(ee) Nectamen in solidum negabo, antiquis illis temporibus migrasse Sveones, ut quorum posteros fuisse Svedos, haud fas sit dubitare. Finitimos eluxisse, veteres tabulae signant: propinquos fuisse, historia demonstrat. Fatcor vibilominus di-

versis saepe studiis vixisse, nec odiis modo, sed bellis etiam iniuriisque se invicem laesivisse. Quod inter unius originis populos accidere indies videmus, et iam accidisse olim ipsis Ostrogotthis et VVestrogotthis, indicia extant. Tandem extinctum Svevorum, illud regnum, delatumque ad Gotthos est. V. Isidorus Hispalensis in Chron. Svevorum.

§. IX. De Republica compertum habeo, Gothos Sveonesque aborigines (ff) pari iure, communiqve imperio et aequali libertate coaluisse, et quanquam secesserunt ab se invicem saepe, atque adeo iverunt in partes, (gg) rediisse tamen in gratiam, et coivisse incitatus rursus unius nominis sanguinisque causa. Siqve ut natione, ita animis iuncti erant, famam pariter ac regnum mutua fide copulatum victoriis amplificaverunt, et munia fortissimorum civium sociorumque obierunt, iis praecipue artibus, quarum religione VVODANO (hh) obligabantur. Caeteri, quotquot excitati ad migrandum commoverant se, atque discesserant in alias terras, nec sub uno capite, nec sub eodem iure fuerunt, (ii) quum sicut distitas regiones, ita diversa regum imperia fortirentur.

(ff) Pro certo affirmat Iornandes de reb. Get. p. 99. Ostrogotthos, et VVestgotthos unius Imperio subditos fuisse. Ut autem non Aborigenes intelligat, sed ab his egressos; tamen nil vetat, quo minus ab his colligamus, et statuamus convenienti iudicio de illis. Saxo Grammaticus l. 13. p. 212. edit. Francos. praerogativam eligendi regis tribuit Svedis, et eo privilegium asserit, et maiorem splendorem. Quae causa fuit, cur in compositione vocabuli, quod dissertationi titulum argumentumque praebet, auspicaremur a Sveonibus, desineremus vero in nomine Gothorum? Exposcit enim usus civilis, ut in verborum alioqui seorsim efferi solitorum contextu initium a praestantiori capiatur. Ut minus recte vulgo dicant Gottho Sveones, quos Sveogotthones pronunciare debuerunt. Sed porro videamus, an in unius populi corpus Svedis Gotthique coaluerint. Planissime praef. Histor. cap. 2. Iob. Magnus scribit: A regnorum initio Gothi et Svevi quasi in unam Rempublicam coaluerunt, quemadmodum ipsa natura in una munitissima insula, ne unquam dissentirent, collocavit. Idem l. 7. cap. 1. memorat, Viginum Gotthiam adiunxisse Svediae regno. Unde observandum esse ducimus, Gotthiam antiquissimo tempore Svediae coniunctam, proprie non innexam fuisse, quum utriusque populi proceres ius eligendi habuerint, et Sveones saepe recesserint a societate Gothorum, et hi vicissim ab illis, non recessuri, si coaluissent in unius populi corpus, vinculoque unius civitatis copulati fuissent. Contra quam hodie, ubi una eademque est Sveonum Gotthorumque Republica, nec coniunctae modo, sed insertae uni civili corpori, eoqve illegatae uni regno gentes intelliguntur, intelliguntur inquam, evidentissimo iudicii civili argumento, Quanquam ut olim, ita et nunc Scandinavia contineat

Republicas diversas, si praeter Suediam Gothiamque comprehendat Gronlandiam, Orcades, Norvegiam, ut comprehendere arbitratur in Schondia sua Iacobus Zieglerus, scriptor doctus et tersus, idemque oriundus a Gothis, nec imperitus Gothicarum rerum. Ac de Norvegia omnes consentiunt, ut Io. Isaacius Pontanus, Phil. Cluverius, Andreas Bureus, et Stiernbielmus in dissertat. de Gothia, pertinere ad Scandinaviae ambitum: Atqui Norvegiae regnum, nec nunc, neque olim innexum Svediae est, tamen Norvegorum Danorumque vetustissimi reges descenderint ex Suedis. Vid. Hermannid. descript. Svec. p. 20.

(gg) Non secus, atque proditum est de Saxonibus, prodiisse ex Danis et Normannis, quam veterum opinionem recenset VVitechinus Corbeiensis annal. Sax. I. de Gothis Sveonibusque indigenis, olim quandoque divisio Io. Magnus l. 5. cap. 1. et 3. et 15. De iis, qui exiverunt, Iornandes de reb. Get. p. 105. confirmat. A quorum (Ostrogothorum) inquit, societate iam VVefogothae decessere, quam dudum inter se iuncti habebant. Propterea p. 129. admonet, se tradidisse de Ostro- et VVestrogothis coniunctis, vel, quod ipse loquitur, qui in uno erant, et de iisdem ut divisio. Conf. pag. 114. 121. 130. 131. et 135. Unde liquet, Ostrogothos Hunnorum Imperio obnoxios fuisse, contra quam id accepimus de VVestrogothis, quos Romanorum foederatos allegat Io. Magnus l. 9. cap. 4. Ostrogothis interea Hunnorum auspicia sequutis. Conf. l. 6. c. 28.

(hh) VVodan meminit Paulus Diaconus in Hist. Longobard. l. 1. p. 189, et 199. Ab aliis, ut ibidem videre est, litera augetur, ac scribitur Gvoda. Sed fallit idem, cum Mercurium interpretatur. Reclius Adamus Bremensis de situ Daniae et Septentrional. Regnorum describit per Martem, et armatum, quod Martis indicium est, sculpi solitum affirmat, refertque inter Sveonum, quos superstitio fascinaverat, Deos. Conf. Iornand. de reb. Get. pag. 86. Add. Lindenbrog observat. ad Paul. Diac. p. 342. Ad Dan. Saxo Sialandicus l. 6. p. 92. 93. ad Angl. VVilb. Malmesb. l. 1. p. 9.

(ii) Nempe socii arant, non proprie cives, foederati, non innexi vinculo Reipublicae unius. Vid. paulo ante.

§. X. Sequitur, ut quanta Sveonum Gothorumque erga suos reges officia fuerint, exponamus. Imperia, ut colligo, venerari potius utrisque, quam abiecte timere voluerunt, (kk) institutorum, quae a maioribus accepissent, tenaces, et quantum pro libertate solliciti, tantum abhorrentes ab impotenti dominatu. Reges ex familiis, et familiarum, (ll) et virtutis (mm) respectu eligebantur, qui non florent pace magis, quam bello, quique aequitatem domi, fortitudinem foris approbarent. Intestinus hostis magis, quam externus odio fuit.

(kk) Infiti gentibus hic mores, non pati imperium berile. Quod comprobo

ex aliis atque eventis, et tot exemplis olim vindicatae libertatis. Paulo aliter Tacitus de ipsis: Unus imperitat, inquit, nullis iam exceptionibus, non precario iure parendi, de mor. Germ. Multum ab eo discedit Adam. Bremensis de sit. Dan. et sept. reg. et scribit ad hunc modum: Reges habent (Sveones denotat) ex genere antiquos, quorum tamen vis pendet in populi sententia, quod in commune laudaverint omnes, illum confirmare oportet. Addit vero, nisi eius decretum potius videatur, quod aliquando sequuntur inviti. Non capio, quomodo pro illo tempore potius decretum intelligatur, nisi in quantum usu iudicioque praestantius denotatur, quippe quod tunc omne discernendi momentum penes populum esset, ut prodidit Adamus. Quod indicio est, Tacitum in Gallia Belgica commoratum, parum forte exploravisse res Sveonum, et certe nunquam pervenisse ad veteres Scanos ac eis Balchianos. Ut parum considerati animi sit, vel sola Taciti autoritate evincere, Sveones multum abesse ab ingenio Germanico. Vult autem Pacif. a Lapide Not. in Monzamb p. 85.

(11) Non ex plebe; sed ex proceribus ascitos esse reges testimonio Adami Bremensis modo alligato confirmamus, quandoquidem is Sveonum reges vocat EX GENERE ANTIQVOS, id est, avita nobilitate inclutos, nec heri aut nudius tertius imagines atque insignia adeptos. Iornandes testatur Alaricum VVestrogothum ex secunda nobilitate electum fuisse, p. 109. Prima olim et praestantissima Gotthorum nobilitas erat penes Balchos, et Amalos, illi VVestrogothis, hi Ostrogothis accensebantur. Aut. Bonfinius dec. 1. l. 2. p. 33. Conf. Iornand. de reb. Got. p. 109. et 119.

(mm) Innuit hoc Bonfinius Dec. 1. lib. 3. p. 47. dum tradit, Boremundum censuisse, non nisi nobilitate familiae et virtute obtineri posse principatum inter Gothos. Erit id documento existimatoribus civilium rerum, sub tempus illud successione pro maiori parte valuisse, sed renunciandi inaugurandique vim penes populum fuisse: praeterea imperii iura non libere, sed sive legibus, sive moribus aestimari oportuisse. Ex quo factum memini, quod Sveones aliquando recederent a societate Gothorum, pertaesi iis regibus subesse, qui iniurias inferrent. Io. Magnus H. l. 5. cap. 3. Conf. l. 7. c. 1. et alibi. De Gothis mirum dictu, quod Aimoinus de gest. Franc. l. 2. p. 268. edit. Hanov. refert, apud Gothos iam olim in consuetudinem vertisse, ut occiderent, si displicerent, reges. Conf. p. 376.

§. XI. Verumenimvero, ut temporum rerumque vicissitudines sunt, ita hodiernus regni status multum ex veteri illo mutavit. (nn) Est penes regem imperandi gloria, (oo) Ordines consilium praebent, ille pacto, (pp) hi fide obligantur et parendi iure, in quantum finunt iura Ordinum, et sacrae regni leges.

(nn) Hodie longe aliter, quam olim praesunt Svedorum Gotthorumque reges.

ges. Antiquitus sive immixtae successioni electio, sive creandi potestas penes populum erat, nunc mera successio, licet pacto definita, obtinet. Vulgo dicunt vetus Gothiae Svediaeque regnum partim haereditarium, partim electivum fuisse, nunc mere haereditario iure atque successione titulo censeri. Conf. Adolph. Braubel, hist. nost. temp. ad A. 1629. Olim iura imperii penes populum fuerunt, nec divisim solum, sed etiam potiori parte, autore Adamo Bremense, rerum Septentrionalium peritissimo, contra quam nunc reges summa rerum impositi, regia auctoritate potent, quatenus reges, imperium gerunt, licet pacto iurisiurandi religione comprehenso obligati. Tum Svedia et Gothia ultimis retro seculis non una Republica, sed una gente continebantur, non magis quam foederis vinculo copulatae, sed postea redactae in unum civile corpus: ut mittamus plura alia huius discriminis indicia.

(OO) Habet Svedia Reges, habet Monarchas non heriles, aut insolenti dominatu graves, sed paternos, sed moderatos, sed regnandi egregio quodam temperamento decoros. Si ardua regni definita sunt, si ferendae leges, si belli pacisque negotia tractanda, nec rex in vitis Ordinibus, nec Ordines invito rege statuere possunt. Quae nota est non tam deminutae, quam temperatae maiestatis, temperatae, inquam, novissime ex pacto Carolo-Gustaviano A. 1617. ut sua ordinibus privilegia atque civitatis immunitates conserventur.

(PP) Memorandae hic actiones quaedam sanctionesque Regni, 1. Gustaviana, ad hunc modum appellata a Gustavo I. libertatis Svedicae instauratore et Sveogothicae successione fortunatissimo auctore, cuius extat quoque testamentum ab Ordinibus regni confirmatum, eoque ad posteritatis memoriam referendum, 2. Norcopingense decretum A. 1604. vulgo der Norcopingische Reces, cuius meminit Iacobus Augustus Thuanus de propagine Sigismundica, nunquam propter violatam a Sigismundo fidem in Svedicae Regnum evchenda, ad praedictum A. 1604. Atque hinc velut ex fonte manarunt pacta Stundorfiensia cum Polonis inita, 3. Placitum Orebrogense, das Orebrofische Recht. 4. Pactum, quod dicitur, Carolo Gustavianum, anno huius seculi quingagesimo Holmiae promulgatum: quibus omnibus et singulis iuri aequae ac libertati Svedicae provisum sapienter est. De quo nuper pulchre admonuit Iuriconsultissimus Vir Ericus Mauritius, nunc Senator in Augusto, quod Spirae Nemetum est, tribunali, et quaedam de eo inseruit notis Io. Loccenius pag. 24. et 25. ad hist. Sved. Nec forte his praeter rem memorabo legem, de non ab alienandis Regni Svedici provinciis portionibusque ad Patrimonium regium pertinentibus, conceptam, quam Latine reddidit Regualdus Ingelmundus.

§. XII. In extremo operis aequum est, ut CAROLO XI. iam velut in limine gloriae, accipiendorumque Regni insignium stanti vota nucepem. Qui Svedorum, quibus Patriam debet, amor, Teutonum, quibus fan-

angvinem, spes est, praesertim in tanto Europae, rerumque, quas optimas ducimus, discrimine. Servet hunc regem Deus, et faustam esse iubeat instantem inaugurationem, praestetque invictum, et GUSTAVIS CAROLIS-que patrem, ac dotes, quibus eminet, maximas, non Svediae modo, sed toti orbi reddat salutare.

XXIV. DE ANTIQVA SAXONUM DIGNITATE.

Omnia rerum, quas natura gignit, parva initia sunt, quae sensim multarum accessione partium augentur, et incrementa capiunt, paulatimque iuncta firmiter consistunt. Non secus magni principatus, modicis quidem fundati opibus, firmati postea et vehementer aucti, suis iam et validis mole viribus sustententur. Illi autem maxime stabiles et diuturni sunt, qui ratione et consilio vires temperant, remque publicam non magis amplam, quam tutam habent, et suas cuique fortunas ac dignitates, salva iuris aequalitate conservant. Quae ut rara est Imperiorum felicitas, sic propria Saxonum, ac fere praecipua fuit, quorum Principes non arbitria, sed pacta semper pro legibus habuerunt.

§. II. Etenim praeter caeteros Germaniae populos summo opere Saxones ab externo imperio et dominatu abhorruerunt, ac peregrini moris odio, maiorum instituta, quae ad libertatem attinebant, constanter servarunt, eaque perinde ac scriptas leges, etiam cum scriptis nondum uterentur legibus, tuenda susceperunt, atque usu confirmarunt. Ingenue Tacitus tradit, *plus ibi (in Germania) bonos mores valere, quam alibi bonas leges.* Non tantum apud Catos et Batavos, quos e Belgio, ubi pro Romanis curabat, propius vidit Tacitus, et aestimavit, sed etiam apud Saxones, quamvis hoc nomine minus cognitos, rebus tamen factisque, postquam occasione data, eorum industria se commovit, neutris inferiores, et alteris fide, quod ex Marcellino liquet, alteris, quod ex Tacito, et scriptoribus aliis colligo, concordiae studio potiores, ceteroquin acres semper, et bellicosos, ut vel hac de causa a multis, non sine laudis bellicae invidia, *feri et feroces ac truculenti* appellentur. (a)

(a) Prima Saxonum mentio est apud *Protoph. Geograph. lib. II. cap. II.* Caesar, Strabo, Mela, Plinius, Tacitus, nihil de his tradunt, quod bellorum fama nondum cogniti, vitam quiete et silentio transigerent, nec Romani Imperii limitem invaderent, nec vicinos oppugnarent. Postea rebus gestis clari, atque e finibus suis egressi, Romanis causam belli, et scribendi argumentum praebuerunt. Quod